

EFO-modellen vid inflation

Jan Bröms, Industriförbundet, har i en utredning benämnd "Räntabilitet, skatter och förräntningsanspråk" [Bröms 1974] bl a påstått att det är "... grovt missledande att tillämpa den sk EFO-modellen för en diskussion av löne- och vinstutrymmet när ekonomin anpassas till en högre inflationstakt".¹

Bröms är mycket kortfattad i sin argumentation, men det kan tänkas att han utgått från ett tänkt företag och fört ner den allmänna inflationsutvecklingen på detta. Det skulle i så fall kunna ske på följande sätt: Vi tänker oss att ett företag satsar ett kapital på 100, som skall avskrivas under fem år. Förädlingsvärde (FV), löner (L) och driftöverskott (D) framgår av följande tabell som avser kapitalets första verksamhetsår.

FV 90

L 60

D 30 varav avskrivning 20
avkastning 10 (vilket alltså utgör 10 proc på satsat kapital)

Under år 2 är den allmänna inflationsutvecklingen 5 proc och om vi utgår från att förädlingsvärdet ökar i samma takt får vi följande nya värden:

FV 94,5

L 63,0

D 31,5 varav avskrivning 22
avkastning 9,5 (eller med andra ord 9,5 proc på satsat kapital)

Avskrivningarna görs till kapitalets verkliga värde (som under år 2 stigit

¹ EFO-modellen anger det samhällsekonomiska utrymmet för ökning av löner och andra arbetskraftskostnader till den konkurransutsatta (läs industrins) pris- och produktivitetsutveckling, som ju automatiskt förbättrar företagens lönebetalningsförmåga. Vid EFO-modellens tillämpning bibehålles den svenska industrins konkurrenskraft oförändrad. Lönutvecklingen inom sektorn blir styrande för hela arbetsmarknaden, varför de skyddade näringsgrenar, som inte har samma produktivitetsutveckling som industrin, är tvungna att kompensera sig genom prisökningar. Observera att utgångspunkten för beräkningarna av utrymmet är industrins förädlingsvärde och inte omsättning liksom även att modellen är avsedd att tillämpas långsiktigt och inte kortsiktigt.

med 5 proc p g a den allmänna inflationsutvecklingen. Avskrivningarna andra året skall vara så stora att summan avskrivningar under de båda första åren motsvarar 40 proc av återanskaffningsvärdet (år 2).

Om man fortsätter på detta sätt och varje år antar en viss inflationsutveckling så kommer hela tiden avkastningen att sjunka. Bröms menar nu att medan löntagarna erhåller kompensation för penningvärdeförsämringen gäller detta inte kapitalägarna som inte ens bibehåller avkastningen mätt i kronor.

Om Bröms har rätt, är det verkligen en vägande invändning mot tillämpningen av EFO-modellen vid löneförhandlingar. Det är också ett starkt argument för företagen att hålla tillbaka prisökningarna — sådana drabbar ju nämligen ägarna. Emellertid tycks han ha förbisett att prisstegringar inte bara drabbar utan också gynnar. Avgörande är från vilken sida man ser saken. Intuitivt känner man att det som ägarna till det ovan redovisade kapitalet förlorat, inte är pengar som gått upp i rök. De har i stället tillförts andra kapitalägare. Trots ytterligare sifferexercis vill jag belysa detta med ett exempel.

Vi tänker oss att industrin består av två branscher med följande resultatfördelning i utgångsläget:

Bransch 1

FV 800

L 560

D 240 varav avskrivning 160
avkastning 80
= 10 proc på satsat kapital

Bransch 2

FV 200

L 140

D 60 varav avskrivning 40
avkastning 20
= 10 proc på satsat kapital

Det enda som nu händer är att bransch 2 höjer sina priser så att förädlingsvärdet ökar med 5 proc. Löneökningarna enligt EFO-modellen blir i detta fall lika med 5 proc \times bransch 2:s andel av industrins totala förädlingsvärde eller m a o 1 proc. Bransch 1 har ett oförändrat förädlingsvärde och får ta si-

na ökade lönekostnader med minskad avkastning. Vi räknar med avskrivningsbehov som stiger i takt med prisutvecklingen. Resultatet kan då beskrivas på följande sätt:

Bransch 1

FV 800

L 565,6

D 234,4 varav avskrivning 161,6
avkastning 72,8 = 9,1 proc

Bransch 2

FV 210

L 141,4

D 68,6 varav avskrivning 40,4
avkastning 28,2 = 14,1 proc

Exemplet belyser inte bara det riktiga i EFO-modellens tanke att för att löne- och kapitalandelarna i ekonomin skall bibehållas oförändrade, så måste löneökningarna stiga så mycket som pris- och produktivitsutvecklingen medger. Det visar också att själva lönsamheten då bibehålles. Om man slår ihop de bägge branschernas resultat visar det sig nämligen att summan löner ökat med 1 proc, vilket också gäller avkastningen (8,2 - 7,2 = 1,0 vilket dividerat med 100 ger 1 proc).

Den viktiga slutsatsen är således att EFO-modellen är fullt tillämpbar också

i en inflationsekonomi, även om den inte kan användas för enskilda företag eller branscher utan gäller ekonomin i stort.

Jan Bröms utvecklar sitt resonemang genom att hävda att förräntningen dessutom är förenad med "... en hög marginell beskattning av den tillkommande nominella vinsten". Han antyder därför behovet av en kraftigare nominell förräntning för att erhålla oförändrad real förräntning. Påståendet är märkligt mot bakgrund av att bolagsskatten ju inte är progressiv utan proportionell. Om avkastningen före skatt ökar med så många procent som motsvarar inflationsutvecklingen kommer med en proportionell skatt avkastningen efter skatt att öka med lika många procent. I reala termer är avkastningen då uppenbarligen oförändrad.

Resonemanget gäller uppenbarligen kapitaltillväxten inom företagen och inte den del av kapitalavkastningen som tillställs aktieägaren i form av utdelningar. Att dessa kapitalinkomster beskattas via den progressiva skatteskalen är ju inte märkligare än att andra kapitalinkomster beskattas på samma sätt.

Utredningssekreterare *Bo Winander*
Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Referenser

Bröms, J., [1974], *Räntabilitet, skatter och förräntningsanspråk*, stencil, Stockholm